

dunyoqarashlarini kengaytiradilar. Bu jarayon ularning moslashuvchanligini va yangiliklarga ochiqqligini oshiradi. Misol uchun, ertak qahramonlarini almashtirish orqali bolalar turli rollarni sinab ko'rishadi, bu esa ularning empatiya qobiliyatini va ijtimoiy tushunchalarini rivojlantiradi.

Birlashtirish mashqlari bolalarning hamkorlikda ishlash qobiliyatlarini rivojlantiradi va ularni yangi yechimlar yaratishga undaydi. Masalan, turli o'yinchoqlarni birlashtirib yangi o'yinchoq yaratish jarayoni bolalarga turli vaziyatlarda hamkorlik qilish va bir-birlarining g'oyalarini qadrlashni o'rgatadi.

Moslashuvchanlik bolalarning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bolalar turli sharoitlarga moslasha olish qobiliyatini rivojlantirish orqali kelajakda turli ijtimoiy va akademik vaziyatlarga tezroq va samaraliroq javob bera olishadi. Misol uchun, yangi qoidalarga asoslangan o'yinlar bolalarga tezkor qarorlar qabul qilishni va vaziyatni tez tahlil qilishni o'rgatadi [4].

O'zgartirish mashqlari bolalarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bolalar mavjud narsalarni qayta ishlash orqali o'zlarining tasavvurlarini amalga oshiradilar, bu esa ularning o'z-o'zini ifoda etish qobiliyatlarini oshiradi.

Bolalarni mavjud narsalarni boshqa maqsadda qo'llashga undash ularning qarashlarini kengaytiradi va

muammolarga noan'anaviy yechimlar topish qobiliyatini oshiradi. Misol uchun, qog'oz qoldiqlaridan san'at asarlari yaratish bolalarning ijodkorligini va ekologik tafakkurini rivojlantiradi.

Ortib qolgan yoki keraksiz elementlarni chiqarib tashlash orqali bolalar soddalik va samaradorlik haqida o'rganadilar. Bu mashq ularning diqqatini asosiy elementlarga qaratishga yordam beradi, bu esa o'quv va ijodiy faoliyatlarida diqqatni jamlash qobiliyatini oshiradi.

Teskari fikrlash bolalarga mavjud g'oyalar yoki jarayonlarni yangicha ko'rishga yordam beradi. Bu ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi va o'zlarining an'anaviy yondashuvlarini qayta ko'rib chiqishga undaydi. Masalan, hikoyani teskarisiga qaytarib hikoya qilish orqali bolalar voqealar oqimini tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Har bir SCAMPER elementi asosida yaratilgan mashqlar va faoliyatlar bolalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga keng ko'lamli ta'sir ko'rsatadi. Ular nafaqat bolalarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshiradi, balki ularning ijtimoiy moslashuvchanligi, hamkorlikda ishlash ko'nikmalari va o'z-o'zini ifoda etish qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Shunday qilib, SCAMPER texnikasi maktabgacha ta'limda bolalarning to'liq va har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar

1. Xasanova Sh.T. Bolalarni sahnalashtirish va ijodiy faoliyatga o'rgatish. // "Tafakkur" –T.:. 2020
2. Sodiqova Sh.A. Maktabgacha pedagogika. // "Tafakkur". –T.: 2013.
3. Alex Osborn. "Applied Imagination: Principles and Procedures of Creative Thinking". Charles Scribner's Sons. 1993. –P.300.
4. Michael Michalko. "Thinkertoys: A Handbook of Creative-Thinking Techniques". Ten Speed Press. 1991. –P.416.
5. Roger Von Oech. "A Whack on the Side of the Head: How You Can Be More Creative". Warner Books. 1983. –P.224.

REZYUME. Maqolada maktabgacha ta'lim yo'nalishida bolalarning turli faoliyatlarida maxsus qiziqarli mashqlar orqali SCAMPER texnikasini qo'llash orqali ijodiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatish borasida so'z yuritiladi.

РЕЗЮМЕ. В статье говорится об обучении творческому и критическому мышлению путем применения методики SCAMPER через специальные интересные упражнения в сфере дошкольного образования.

SUMMARY. The article talks about teaching creative and critical thinking by applying the SCAMPER technique through special interesting exercises in the field of preschool education.

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM OLIISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI

T.M.Kudenov – *assistent o'qituvchi*

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: raqamli ta'lim muhiti, mustaqil ta'lim, kompetensiya, innovatsion yondashuv, shaxsiylashtirilgan ta'lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Ключевые слова: цифровая образовательная среда, независимое образование, компетентность, инновационный подход, персонализированное образование, информационно-коммуникационные технологии.

Key words: digital educational environment, independent education, competence, innovative approach, personalized education, information and communication technologies.

Raqamli texnologiyalarning tezkor rivojlanishi ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Talabalar uchun mustaqil ta'lim olish imkoniyatlari kengaydi, bu esa ta'lim jarayonida yangi yondashuvlarni qo'llashni talab qiladi. Mustaqil ta'lim kompetensiyasi zamonaviy talabaning asosiy fazilatlaridan biriga aylandi, chunki u bilimlarni mustaqil ravishda qabul qilish, tanlash va amaliyotda qo'llash qobiliyatini o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada raqamli ta'lim muhiti sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha innovatsion yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Raqamli ta'lim muhitining o'ziga xosligi

Raqamli ta'lim muhitining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. **Moslashuvchanlik:** Talabalar o'zlarining individual ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim materiallarini tanlashlari mumkin.

2. **Shaxsiylashtirish:** Platformalar talabalarning bilim darajasi, o'rganish uslubi va qiziqishlariga mos material-larni taqdim etadi.

3. **Cheksiz resurslarga ega bo'lish:** Raqamli muhitda talabalar dunyoning istalgan joyidan kerakli ma'lumotlarga ega bo'lishlari mumkin.

Bu o'ziga xosliklar talabalar uchun mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Innovatsion yondashuvlar

Talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyasini rivojlantirishda quyidagi innovatsion yondashuvlar samarali bo'ladi:

1. Gamifikatsiya elementlaridan foydalanish

Gamifikatsiya ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Masalan:

- Talabalar uchun bilimlarni o'rganish jarayonini o'yinga aylantiruvchi vazifalar yaratish.
- Ballar, darajalar va mukofotlar tizimidan foydalanish orqali talabalarni rag'batlantirish.

2. Shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturlari

Raqamli platformalar yordamida har bir talabaga individual ta'lim rejasi tuzish:

- Onlayn testlar va diagnostika natijalariga asoslanib individual kurslarni shakllantirish.
- O'zlashtirish jarayonini kuzatish uchun sun'iy intellekt vositalarini qo'llash.

3. Masofaviy va gibridd ta'lim texnologiyalari

Masofaviy ta'lim platformalari (Moodle, Google Classroom, Canvas) yordamida talabalar mustaqil o'quv faoliyatini rivojlantirish:

- Video darslar va interaktiv mashg'ulotlarni yaratish.
- Teskari aloqa vositalari orqali talabalar bilan onlayn muloqotni yo'lga qo'yish.

4. Kooperativ ta'lim muhitini shakllantirish

Talabalarni kichik guruhlar bo'lib, birgalikda masalalarni hal qilishni tashkil etish:

- Jamoaviy onlayn loyiha va vazifalarni yaratish.
- Virtual laboratoriyalar va seminarlar tashkil etish orqali hamkorlikni rivojlantirish.

5. Raqamli simulyatorlar va virtual haqiqat texnologiyalari

Murakkab fanlarni o'rganish uchun real hayotga yaqinlashtirilgan virtual simulyatorlardan foydalanish:

- Tibbiyot, muhandislik yoki kimyo kabi fanlarda tajriba o'tkazish imkoniyatini beruvchi virtual laboratoriyalar.

Ta'lim sifatiga ta'siri

Innovatsion yondashuvlarning talabalarining mustaqil ta'lim kompetensiyasini rivojlantirishdagi asosiy ta'sirlari quyidagilardan iborat:

- **Bilimlarning chuqurlashishi:** Raqamli texnologiyalar materiallarni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi.

- **Motivatsiyaning oshishi:** Zamonaviy yondashuvlar orqali talabalar o'qishga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi.

- **Amaliy ko'nikmalarining shakllanishi:** Simulyatorlar va real amaliyotga yaqin vazifalar orqali talabalar ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa. Raqamli ta'lim muhiti talabalarining mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Innovatsion yondashuvlar, masalan, gamifikatsiya, shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturlari va virtual texnologiyalar yordamida talabalarining ta'lim jarayoniga jalb etilishi va bilim olish samaradorligi oshadi. Kelgusida raqamli texnologiyalarni yanada takomillashtirish va ularni ta'lim jarayonida qo'llashni kengaytirish dolzarb masala bo'lib qoladi.

Tavsiyalar

1. Talabalar uchun raqamli platformalarda shaxsiylashtirilgan ta'lim kurslarini ishlab chiqish.
2. O'qituvchilarni raqamli vositalardan foydalanish bo'yicha maxsus tayyorlash.
3. Virtual va qo'shimcha haqiqat texnologiyalarini ta'lim tizimiga kengroq tatbiq etish.

Adabiyotlar

1. Siemens, G. (2005). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*.
2. Anderson, T. (2008). *The Theory and Practice of Online Learning*. Edmonton: AU Press.
3. Prensky M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6.
4. Moodle Docs (2023). *Using Moodle: A Comprehensive Guide to the World's Most Popular Learning Management System*.
5. Воронов В.В., Шустов А.Ю. Цифровые образовательные платформы: возможности и вызовы. -Москва: «Юрайт», 2020.
6. Chen B., Bryer T. (2012). Investigating Instructional Strategies for Using Social Media in Formal and Informal Learning. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 13(1).
7. Bonk C. J., Graham C.R. (2012). *The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs*. -San Francisco: «Pfeiffer».

РЕЗЮМЕ. Ushbu maqolada raqamli ta'lim muhitida talabalarining mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari o'rganiladi. Ta'lim jarayonida shaxsiylashtirilgan yondashuvni qo'llash, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish va interaktiv platformalarni joriy etish orqali talabalarining mustaqil o'quv ko'nikmalarini takomillashtirish yo'llari ko'rsatib beriladi. Shuningdek, ushbu jarayonda pedagog va talabalar o'rtasidagi o'zaro aloqaning yangi shakllari yoritiladi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье исследуются инновационные подходы к развитию компетентности самостоятельного обучения студентов в цифровой образовательной среде. Показаны пути совершенствования навыков самостоятельного обучения студентов путем использования персонализированного подхода в образовательном процессе, использования информационно-коммуникационных технологий, внедрения интерактивных платформ. Также в этом процессе будут выделены новые формы взаимодействия педагога и студентов.

SUMMARY. This article explores innovative approaches to developing students' independent learning competence in a digital educational environment. It shows ways to improve students' independent learning skills by using a personalized approach in the educational process, using information and communication technologies, and introducing interactive platforms. This process will also highlight new forms of interaction between teachers and students.

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ИНФОРМАТИКИ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ОСНОВЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ

О.Кунназаров – докторант

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажсинияза

Таянч сўзлар: интерфаол ўқитиш методлари, информатика, лойиҳалаш фаолияти, танкидий фикрлаш, таълим технологиялари.

Ключевые слова: интерактивные методы обучения, информатика, проектная деятельность, критическое мышление, образовательные технологии.

Key words: interactive teaching methods, computer science, project activities, critical thinking, educational technologies.

Введение. В современном мире информатика и информационные технологии занимают основное место в образовательном процессе и профессиональной деятельности. Быстрое развитие технологий требует от учащихся способности адаптироваться к новым условиям, что невозможно осуществить без глубокого понимания основ информатики и навыков работы с информационными системами [9:4-14]. Однако традиционные методы обучения часто оказываются неэффективными для достижения этих целей, поскольку они не всегда обеспечивают активное вовлечение студентов в учебный процесс. В последние годы особое внимание уделяется интерактивным методам обучения, которые помогают учащимся более активно участвовать, формировать критическое мышление и развивать креативность [2:12-20]. Интерактивные методы, такие как игровые технологии, проектная работа, групповые дискуссии и

использование мультимедийных ресурсов, направлены на создание более динамичной и стимулирующей образовательной среды. Они не только повышают интерес к изучаемым предметам, но и способствуют развитию социальных навыков, необходимых для успешной деятельности в современном обществе [5:50-55]. Целью данной статьи является исследование методики преподавания информатики и информационных технологий с использованием интерактивных методов, выявление их влияния на качество образования и удовлетворенность учащихся. Также мы поставили задачу проанализировать успешные практики применения интерактивных подходов в учебном процессе и рассмотреть их возможности и ограничения.

Метод. Для достижения поставленных целей и задач в исследовании использована многогранная методология, включающая в себя количественный и